בסוד שיח

שאול שיר

"העדה" לא תתקפל

מי שכבר ש"העדה החרדית" תתקפל בעקבות הרעש התקשורתי והזעם בציבור החרדי מהפגיעה בהגרש"י אלישיב שליט"א, ובכבוד מספר אחת בצפון ירושלים ישרור שקט בנושא הקברים – טעה טעות חמורה.

ראשי "העדה" מתייצבים באורה נערץ מאחורי דוד שמידל מ"אתרא קדישא" ובישיבה "תורה ויראה" ב"מאה שערים", מייצרים "פשקווילים" בכמויות מדהימות נגד תומכיו של הגרש"י אלישיב.

לא זו אף זו: ביום רביעי שעבר אמורה היתה להיות עצרת מחאה המונית בכבר השבת על הפגיעה בהגרש"י אלישיב, וכ"עדה" לא התרגשו מזה. בלל וכלל. כך, למשל, נבדקה ברצינות האפשרות לשכור מסוס קל או הליקופטר אזרחי ו"להפציץ" את העצרת בכרזות המציגים את עמדת "אתרא קדישא" בעניין הקברים שנתגלו על מסלול כביש מספר אחת בצפון ירושלים. עכשיו מארגנים ב"עדה" את כח האדם שיפגין ללא לאות וללא הפסקה, גם אם ייכלאו כמה עשרות מבין המפגינים.

משפחת "בריסק" מתייצבת מאחורי "אתרא קדישא", בעוד הרב נסים קרליץ שליט"א, תחם על תמיכה בפסק דינו של הגרש"י אלישיב. בכתבי משפחת "בריסק", כותנתי להרב דוד סולובייצ'יק, הרב מאיר סולובייצ'יק והרב אברהם יהושע סולובייצ'יק כולם שליט"א.

מאחורי הקלעים נעשים מאמצים אדירים לשכנע את החברה הקבלנית המבצעת את החפירות ועבודות התשתית באיזור הקברים, לאפיע את המתרון המוצע של "אתרא קדישא". "אתרא קדישא" שכרה את שרותיו של המהנדס יהודה אשד והוא עיבד עבורה פתרונות הנדסיים לבעיית הקברים. אלא שכדבע כל הצדדים אינם מגלים שום כוונה לוותר ואם לא תמצא פשרה כלשהי, צפוי לנו קיץ חם מאוד בתוך הציבור החרדי ובין תומכי "אתרא קדישא" לבין משטרת ירושלים. במסגרת ההצעות המתחוכים לשלום, עלתה תביעה שמהנדס אחר ולא יהודה אשד יציע פתרון הנדסי לבעיית הקברים. פנו אנשי "אתרא קדישא" לסגן שר הביטחון והשיכון, הרב מאיר פרוש והוא הציע מהנדס המקובל על משרדו, אלא שאותו מהנדס סמך ידו על הפתרון ההנדסי המקורי של יהודה אשד.

תביעות ממון בשידוכים בקרב הציבור החרדי

הרב יצחק ברנר מהישוב עמנואל בשומרון (מחבר ספר "בריתי יצחק") הוא סופר תרני מרה (מחבר ספר "בריתי יצחק") הוא סופר תרני מרה המצוי היטב בתורת הנגלה והנסתר. רבה התיחסותו לסוגיות ארץ-ישראל, גאולה ומשיח ואין כמעט נושא, שאין הוא מכסה אותו מהיבוט היהודי השורשי. בימים אלה הגיע לידי אוסף של מאמרים תורניים פרי עטו המכוונים תחת הכותרת "יסופ אנשים יקים עלה" (ובניאל ד' י"ד). כמה מהמאמרים התורניים עוסקים גם בבעיות חברה. באחד מהם הוא מעלה פתרון לבעיית הדיור לזוגות צעירים.

במאמרו זה הוא נוגע בבעייה כאובה מאוד בציבור החרדי, בעיקר ה"ליטאי", ולא אחת נתבקשתי לכתוב עליה מפי אישים חשובים ביותר במגזר הזה, שטענו לגביה, כי זה "סקאנדל" שאין לעבור עליו לסדר היום. הרב ברנר יהודי תמים דרך וישר דרך אינו עושה חשבון לאיש ועל כן אני מביא את דבריו כמכתבם.

"בעייה מרכזית בציבור החרדי היא בחינוך בעניין תביעות ממון בשידוכים. ישנם מקומות שמתנכים את הבחורים להיענות רק לשידוך שכלולה בו הבטחה לדירה במקום פלוני, ואלפי משפחות מתמוססות בשל הנהגה זו בנשפטיית וברוחניות... והנהגה זו תמוהה בכפליים ושלוש, שבנושאים כלליים ופעמים אפילו בפיקוח-נפש, פוסלים כל השתדלות הגונה וראויה מן הדין, ואומרים שצריך רק ללמוד ולבטוח בה' שישמה את השאר, ומאידך בצרכים נפשיים ופרטיים לגמרי, מוכנים אף להשתדלות שאינה מן הדין ואין רוח חכמים נוחה הימנה. וכבר מה מרן "החזון-איש" בעניין תביעות ממון בשידוכים. בקובץ אגרות חלק א' ס' קס"ו...

"יכדי להמחיש העניין נספר מעשה שהיה. תלמיד בישיבה, נשוי, בא להתייעץ עם ראש הישיבה כיצד ואיך לנהוג טול הביעה של אשתו. היות והמצב הכלכלי בבית רחוק, אשתו רוצה שיילך לעבוד והוא רוצה להמשיך ללמוד. מה לעשות? ענהו ראש הישיבה: המשך ללמוד ובטח בה' שיזמן לך את צרכיך. קיבל האברך את פסיקת ראש הישיבה ואכן למד והצליח ב"ה תוך בצימצום. לימים נולדה בת לאברך ובן לראש הישיבה. עברו עשרים שנה מופיע שדכן ומציע את בת האברך לבן ראש הישיבה. לאחר התעניינות כללית בנושא, נפגש ראש הישיבה עם תלמידו ושאל אותו: כמה כסף אתה יכול לתת? הרי הזוג צריך דירה והוא עולה כך וכך. השיבו התלמיד: אני אברך עני ולומד תורה יאין באפשרותי לתת לא דירה ולא חצי. השיב לו ראש הישיבה: אם כך אינני יכול להיענות לשידוך זה. כשסיפר אשתו של האברך את סיבת סירובו של ראש הישיבה לשידוך עם בתה, הלכה וצעקה בפניו: הלא אתה הרא שיעצת לבעלי לישב על תלמודו והוא אכן קיים את דבריך, בטח בה' ואנו חיים ב"ה אם כי בצימצום ועכשיו אתה בא לפסול את בתנו בגלל שאין ביכולתנו לקנות דירה!"

הרב ברנר לא מספר כיצד נגמר הסיפור שגיבורי מוכרים לו אבל אפשר לנחש.

ישנם ראשי ישיבות יודעים שאינם מסתירים כלל שהם תומכים בגישה הזאת של משפחות התלמידים הלומדים בישיבה והגיעי לגיל נישואין. גם זו דרך להבטיח את המשך הלימודים ב"כולל".

ה"נידחים" מפולין

באחרונה פרסמתי ב"חצופה" על עמותה העוסקת באיתור ה"נידחים" באירופה, בעיקר במזרחה, שעוד מעט קט ייעלמו כל העקבות שלהם. המדובר בנשים וגברים שהוסתרו בתקופת השואה בהיותם ת'נוקות או ילדים רכים אצל משפחות נוצריות ואיבדו מסיבה כלשהי את ההתם היהדית. בין ה"נידחים" לא מעט נשים שניצאו לנויים בהברת הטוב על ספייעו בהסתרתן.

במשפחה כזאת משפל עתה אחד הארמו"רים הידועים. הוא רוחק במקרבינו לעשות הכל כדי שהמשפחה הזאת תיקלט בישראל הבעלים לאחר שיעברו את כל ההליכים – יתגיירו. ראש המשפחה, הסבתא (בת למעלה מ-80) היה עדיין באחת העיירות בפולין. אחיה, יהודי שומר מצוות, מתגורר בתולון, נשבע כי עד ליומו האחרון, עד לנשימתו האחרונה יעשה הכל להשיב את כל המשפחה לחיק היהדות. לסבתא הנ"ל בת שהסתתרה ביערות בתקופת השואה ובשלב מסויים פרש חטוח עליה גוי פילגי, שסיפק לה את כל מחסורה. לאחר המלחמה, מתוך הכרת הטוב, ניישאה לו והשניים הקימו משפחה. אומר הדוד י.ג.: בנסיבות שנוצרו אז, לא יכולתי להתערב כי היא הייתה חייבת לו את חייה. כתה ניישאה גם כן לגוי ובימים אלה הוא מבקר בישראל לבדוק את האפשרויות להיקלט כאן. מקצועו אינסטלציה וחשמל והוא מצפה שגודם כלשהו יאפין את המשפחה עד שתעלה על דרך המלה. עדיף מושב רתי או קיבוץ רתי. קיימת נכונות לגייר את הבעלים ללא עיכובים מיותרים, בשל הנסיבות המיוחדות ונכונות הבעלים הלא יהודים לקיים תורה ומצוות.

בבלגיה אותרה ממש בימים אלה אשה שהיתה ברשימת ה"נידחים". האשה, רווקה (60) מסתגרת בדירת אמותיה ומסרבת לפתח קשר כלשהו עם הסביבה. בבלגיה על-פי רשימות מעודכנות כמאה איש שאיבדו את ההתם היהודית ונעשית עבודת נמלים לעלית על עקבותיהם. בעמותה הנ"ל שולבו צעירים ואף נשכר משרד מיוחד בירושלים, כדי להבטיח שימוצו כל המהלכים האפשריים לאיתורם של הבנים והבנות האובדים.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

"הנה הוא הגיע"

נוהג היה הארמו"ר מלובביץ' זי"ע ב"שלושת השבועות" להדגיש את חשיבות ליימוד "חלק התורה השייכים להגאולה ובניין בית המקדש" בתקופה זו. "שעל-ידי זה "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית", ועד שעל-ידי זה "בנין ביתי" "אינו כשל" (תנחומא צו יד). ולכל לראש קרא האדמו"ר ללימוד "הלכות בית הבחירה להרמב"ם ולפני זה במשנה מידות ותמיד וגמרא ולפני-זה בתורה שבכתב, הפרקים ביחזקאל המדברים אודות בית המקדש השלישי "בנין העתיד לבנות", וגם להוסיף במצות צדקה". בכך, על-ידי הלימוד של הנ"ל, אמר, נחשפת פנימיות הטוב של "שלושת השבועות" ומתעורר כל עניינה של הגאולה העתידה ובניין בית המקדש השלישי. "שזה נותן כוח לבני-ישראל גם בזמן הגלות, שהתחיל ב"בין המצרים", לגלות ולהמשיך גם למטה את בית המקדש השלישי".

והברי ניתומים המתאימים מאד לימים אלה, היה אומר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב זצוק"ל, בנסחו את הפסוק: "ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך". הנה – הסביר בבני מדרשו"ל מניגודים של ישראל – ה"ברגע קטן" הזה של "עזבתיך", המיש עלינו גלות נוראה ואילו צרות איומות עברו על עם-ישראל ושואות שאין לתאר סיבלן. אבל, מכאן אתה למד כשהכתוב מבטיח ש"ברחמים גדולים אקבצך" – עד כמה יהיו הרחמים אדירים הם יכסו לאין ערוך את ה"רגע הקטן" של "עזבתיך".

ואלו הם הימים של צפיה גדולה למשיח, שיבוא כבר ויגאלנו. והיו מבין גדולי ישראל שחיו את עניין המשיח באופן שקשה לתאר ולהאמין.

ביום רביעי השבוע חל ה"יארצייט" של בעל "ישמח משה" זי"ע, רבי משה טייליבוים. יהודי קדוש זה, נהג להכות כל דקה בחייו לביאת המשיח. מקלו היה תמיד ליד מיטתו וכן בגדי השבת שלו, וכל זאת כדי שבשנייה שישמע משמיה הגיע "בוקי תא מיד ולבאת לקראתו ולא ייאלץ להתעכב עד שיגיע לארון הבגדים. ער כדי כך ציפה לישועה. וכן היה לו לרבי משה טייטלבוים ושמו רבי-אלעזר ניסן. וכך קרה שהבן יצא ללמוד למרחקים והשניים לא התראו תקופה ממושכת. באחד הימים הגיע מהבן מכתב שהוא מתכוון לבוא לביקור, והשמחה בבית היתה גדולה, ובני הבית החלו ספורים את הימים עד לבואו הצפוי בכספירת העומר. ויהי היום והבן נכנס אל השביל המוביל אל ביתו. ראו אותו בני הבית ורצו לבשר לאבא, בעל "ישמח משה" שבנו אהובו הגיע. נכנסו לחדרו בשמחה. "אמרו "הוא הגיע" "הוא הגיע". הקדיש שהיה בקוב בציפיה למשיח סבר שמבשרים לו שהגה משיח הגיע. הוא לבש בהתרוות את בגדי השבת, נטל את מקלו המוהבב והמוכסף ויצא בצהלות את הבית לקבל את פניו. רק אז נודע לו, כי מיובר רק בבנו, רבי אלעזר ניסן והוא חזר לחודרו מאוכזב עד עמקי נשמתו.

•

וגם בימינו חיים וחיו דמויות יחודיות שכל צעד מצעדיהם היה והינו צפיה למשיח. אחד מהם הוא ר' יצחק גרבהנדעגר זצ"ל. ר' יצחק גר ב"מאה שערים", בשוק של השכונה, ברחוקת נוראה וככל זאת היה שטוף בשמחה מתוך אמונתו העמוקה, כי הנה ה משיח עומד מאחורי הכותל. וכמותו ר' פנחס הורביץ זצ"ל. הלה היה גר בשכונת "אחוזה" ב"גאולה" והתפרנס בעיקר מחליקת כוסות תה לאברכי ה"כוללים". איש יקר בעל משפחה ברוכת ילדים שהתקיימה על ה"טיפים" מחליקת כוסות התה וכל זאת שמחה גדולה היתה שם, שהרי כולם נדבקו מהאבא, ר' פנחס משמיח הנה מגיע כבר בדקה החולפת.

ובינתיים איך מתגברים על הגלות הפרטית והכללית, כיצד הופכים את החושך הכבד, בר המישוש, לאורי וכך דרש רבי עקיבא רבינוביץ שליט"א בשולחנו:

מספר על הבעל-שם-טוב הק' זי"ע, שנסע עם אחד מתלמידיו הגדולים, הרה"ק רבי משה דולינר זי"ע (ולא הוא ר' משה ה' רנ"ט, בעל ספר הקבלה "פרי עץ חיים" ובעל "דברי משה", ו"אמרי שוהם" על מסכתות בנזיקין) ליעד כלשהו. היתה זה בט"ו בשבט. בנסעם דרך אחד היערות, נזכר רבי משה זי"ע שהיום ט"ו בשבט ומנהג כל ישראל לברך על פירות האילן, ולא היו באמתחתם שום פירות. כשהמשיכו לנסוע כברת דרך הבחין לפתע רבי משה בצד הדרך בפרדס ובו עצי פרי. ביקש רבי משה מהבעש"ט רשות לעצור ולקטוף מן הפירות כדי לברך עליהם לכבוד ט"ו-בשבט. נתן הבעש"ט רשותו ורבי משה ירד מהעגלה ואסף פירות מכל המינים והביאם אל העגלה. בירך הבעש"ט על הפירות וכמותו גם רבי משה. לאחר שסיימו לאכול, נותרו לו פירות רבים בתרמילו. אך החלה העגלה לנסוע, חשב רבי משה התבונן בדעתו ושאל את עצמו מה זאת? הלא נסענו כבר פעמים רבות בדרך הזו, ומעולם לא

בהבחנתי בעצי הפרי הללו ובפרדס שבצד הדרך? מהיכן צמחו כאן לפתע עצי פרי? הבין רבי משה כי "ירד" של הבעש"ט בדבר, אולם לא אמר מלה. תוך כדי נסיעתם נפלה המיקטרת מפיו של הבעש"ט. ירד רבי משה מיד מן העגלה והרים את מיקטרת רבו. בשובו לעגלה הופתע רבי משה לגלות שבתרמיל לא נותר זכר לפירות הרבים שהיו בו, זולת מעט מים. נצטער רבי משה על כך ומשהבחין הבעש"ט בצערו פנה אליו ואמר: אנחנו לא רוצים שיספרו אחרות המופתים שלנו, אנחנו רוצים שיספרו על יראת השמים שלנו, ופתח הבעש"ט וסיפר לו את המעשה הנ"א:

בצעירותי נהגו הייתי להתבודד בהרים וביערות שבהרי הקרפטים, ממוצאי שבת ועד ערב שבת. ביום מן הימים בהגיע עת המנחה עמדתי להתפלל תפילת מנחה. באמצע תפילת "שמונה עשרה" שמעתי לפתע שאנה מוציה של אריה והבנתי לפי עוצמת השאגה שמרובר באריה גדל גוף וכוח הנמצא בסמוך אלי. נפל עלי פחד גדול ונורא. התבוננתי אז שאותיות אריה הן אותיות יראה התלבשתי ביראת ה' והמשכתי להתפלל בלי לחשוב עוד על האריה. כך המשכתי להתפלל עד שסיימתי. כאשר הסתכלתי סביבי מצאתי את האריה לידי כשהוא שוכב ונופו קרוע ומרוסק. "עם יראת ה' נקרע האריה" את זה אני רוצה שתפסר, למען ילמרו כיצד צריכים לעבוד את ה'". "ואף אנו" – אומר רבי עקיבא רבינוביץ – "מתוך כל הלחצים והפחדים שאנו נתונים בהם, האישיים והכלליים, בגלות המרה הזאת, צריכים להיכנס לעבודת ה' ואז הם (הפחדים) יתבטלו. כשאדם נמצא במציאות של כאב אמיתי ופחד ושם הוא "תופר" ומתאמץ לחפש את הקב"ה, אז נותנים לו סייעתא דשמיא".

עורכת המוסף: נעמי גולן